

Уроки Ерделі для сучасної Закарпатської художньої школи

Шановний головуючий, шановні колеги, друзі!

Уявімо собі початок двадцятого сторіччя, коли Адальберт Ерделі розпочав свій шлях живописця, вчителя, педагога. Ужгород – позаштатне містечко Австро-Угорської імперії, тихе провінційне життя, яке час від часу порушується скандалами місцевого рівня, плітками, підрахуванням чужого статку. І Європа, яку спізнав Молодий Ерделі. Будапешт із його чудовою архітектурою, музеями та вар'єте. Париж із богемним життям художників, поетів та музикантів, Мюнхен із німецькою чистотою та порядком, із дзвонами пивних бокалів у численних пивних гаштеттах.

У 1913 році, ще навчаючись у Будапештській академії мистецтв, у класах І. Ревеса (Imre Revesz) та Б. Івані-Грюнвальда (Béla Iványi-Grünwald), молодий художник вже експонувався поряд із метрами живопису. Академію закінчив із відзнакою, отримав державну стипендію. Він увійшов у коло видатних угорських живописців та був зарахований до знаменитої Кечкеметської художньої колонії. Але такий блискучий початок кар'єри не затуманив голову молодому митцю. Він вертається в рідне Закарпаття і починає вчити талановиту молодь, розпочинає створювати самобутню художню школу, прославляючи *«землю без імені»*.

І далі, у яких би столицях, великих містах Європи не бував Ерделі, він завжди вертався в рідне Закарпаття для того, щоб продовжувати справу всього свого життя, а саме, щоб своїм мистецтвом, мистецтвом своїх учнів прославити рідну землю, створити особливу школу живопису.

Ерделі є одним із фундаторів Закарпатської школи живопису, перший директор Ужгородського училища прикладного мистецтва, один із організаторів і перший голова Закарпатської обласної організації Національної спілки художників України у 1946 році.

Ерделі - ПЕДАГОГ, який виховав плеяду відомих закарпатських художників - Андрія Коцку, Адальберта Борецького, Ернеста Кондратовича,

Василя Габду, Єлизавету Кремницьку, Ференца Семана, Павла Баллу, Володимира Микиту та багатьох інших.

То в чому секрет любові Ерделі до Закарпаття? Звідки він брав сили для того, щоб знову і знову повертатися до рідних гір і полонин, щоб знову і знову боротися за втілення в життя своїх мрій?

Мабуть, головне, про що варто сказати, це про любов до рідного краю, до людей, які його населяють. І дійсно, хто хоч раз побував у Закарпатті, той не забуде цей чудовий край Карпат, річок та потічків, квітучих полонин та смерекових лісів.

Звичайно, це і представники творчої інтелігенції, з якими Метр разом працював над створенням мистецької школи, це і прості селяни, з якими він спілкувався у повсякденному житті, міг оцінити їх мудрість і народний талант.

Велику роль в його житті відігравали закарпатські жінки, краса і ніжність яких були його музою протягом всього життя.

Тепер трошки про уроки Ерделі для сучасної Закарпатської художньої школи.

Головне, що така школа вже існує. І жодним начальникам у найвищих київських освітянських кабінетах не завадити її існуванню. Сьогодні, скоріш за все, потрібно думати про те, що конкретно зробити, щоб ця школа отримала подальший розвиток і стала прикладом для інших регіонів нашої країни.

У першу чергу потрібно створити умови для того, щоб навидатніші живописці, учні чи учні учнів Ерделі знайшли можливість викладати в Ужгороді, створили свої майстерні, майстер-класи.

Не забудьмо, що Ерделі весь час прагнув підвищити рівень Закарпатської художньої школи. Ось і сьогодні ми повинні ставити завдання підняти рівень Ужгородського художнього інституту до четвертого рівня акредитації. А як буде називатися майбутній виш – університет, вища школа чи, можливо, у найсміливіших мріях, академія – це справа подальшого

обговорення. Головне – досягнути четвертого рівня акредитації за всіма вимогами МОНу.

Закарпаття – багатонаціональний край із багатою і різноманітною культурою, народними традиціями. Саме це потрібно використати для створення відповідних факультетів угорського, румунського, словацького образотворчих мистецтв. Залучити до створення цих підрозділів відповідні університети та академії Будапешта, Братислави та Бухареста. Із цього приводу можна підписати договори про співпрацю з цими учбовими закладами.

У кінці дозвольте подякувати організаторам цих читань і насамперед І.І. Небеснику за ту величезну роботу, яку вони зробили для того, щоб ми змогли зібратися разом та обговорити такі важливі для мистецького життя краю та й усієї України проблеми.

Дякую за увагу.

Надзвичайний та Повноважний

Посол України, професор, доктор

політичних наук

Д. Ткач

13.05.2013

Автор монографії, відомий мистецтвознавець кандидат наук Іван Небесник, зібрав найрідкісніші матеріали. Книга написана невимушеною мовою, читається легко й захоплююче.